

Zavargások Tunéziában

Szigetvári Tamás

Az elmúlt időszakban többször is szerepeltek a híradásokban észak-afrikai országok (Algéria, Egyiptom) kisebb-nagyobb belső feszültségek, összecsapások kapcsán. Tunézia azonban mindeddig a béke szigetének tűnt. A turizmusból élő ország kínosan vigyázott arra, hogy semmilyen, az ország nyugalmas, biztonságos voltát beárnyékoló esemény történjék. Az elmúlt hetekben azonban az ország belső, turisták által kevésbé látogatott területeiről kiindulva, de mostanára már a fővárost, Tuniszt is elérő zavargások ütötték fel a fejüket, melyeken kezdetben több munkalehetőséget, később azonban már nagyobb szabadságjogokat követelt az elsősorban fiatalokból álló tömeg.

Az ország vezetése kezdetben igyekezett lecsillapítani a kedélyeket: részben az országot 1987 óta irányító Ben Ali elnök megnyilatkozásaiival, amelyekben több munkahelyet, jobb körülményeket ígér a lázongó fiataloknak, de még inkább a hatalom erejével, akár a tömeg közé lövetve is. Múlt pénteken azonban váratlanul elhagyta az országot és Szaúd Arábiában kért politikai menedéket a Tunéziát közel 24 éve irányító elnök, átadva a hatalmat miniszterelnökének, aki nyomban megkezdte a tárgyalásokat az ellenzéki erőkkal a választások

kiírásáról. Honnan ez a váratlanul kirobbanó feszültség, s mi van a zavargások hátterében?

Számos arab országhoz hasonlóan Tunéziára is a Kádár-korszak Magyarországra sokban emlékeztető puha diktatúra a jellemző, ahol a kormányzat széles körű szubvenciókkal alacsonyán tartja az alapvető élelmiszerek és létszükségleti cikkek árát, s az állami szektor túlfoglalkoztatása sokak számára munkalehetőséget biztosít. Ugyanakkor a szabadságjogok, az európai értelemben vett demokratikus normák csak korlátozott mértékben érvényesülhetnek. Ahogy azt tunéziiai ösztöndíjas időszakomban a helyiek az ottani viszonyokat illusztrálандó nekem is mondták: „Ha az embernek tele van a szája, akkor nem beszél”.

A rendszer fenntarthatóságát azonban az utóbbi időben több tényező is egyre komolyabban veszélyezteti. A demográfiai robbanás Észak-Afrikában a legtöbb fejlődő régiót is meghaladó ütemű népességnövekedést idézett elő; 2050-re a jelenleg is 150 milliós népesség közel 250 millióra nőhet (az észak-afrikai országok közül Tunézia a legkisebb, 10 millió körüli lakosságával). A növekvő népesség munkához juttatása egyre nehezebb, a munkanélküliségi ráta Tunéziában hivatalosan 14 százalék, de a népesség 55 százaléka 25 év

alatti, a fiatalok között a munkanélküliségi ráta pedig meghaladja a 30 százalékot. A migráció, amely elsősorban Európa felé irányul, korábban jó lehetőséget biztosított a feszültségek csökkentésére. Európa azonban igyekszik bezárni kapuit. Európa közelsége más szempontokból is áldás és átok, lehetőségek és kockázatok együttese. Az elsősorban francia és olasz tévéadásokat néző maghrebiek (tunéziaiak, algériaiak, marokkóiak) számára az a demonstrációs hatás, amit az európai életszínvonal és a fogyasztás bősége jelent, komoly frusztrációt eredményez.

Európa a kilencvenes évek elején volt kénytelen szembesülni a dél, a Földközi-tenger déli része által jelentett kihívásokkal (demográfiai robbanás, stagnáló gazdaságok, migrációs nyomás, fokozódó feszültségek, radikalizálódó iszlám fundamentalizmus). Az erre adott válasz, amely az 1995-ben Barcelonában megkezdett Euro-Mediterrán Partnerségi kezdeményezésben valósult meg, alapvetően a szabadkereskedelem eszközében látta a gazdasági növekedés kulcsát: a térség országai alkítsák át protekcionista gazdasági struktúrájukat, és a fokozódó versenyhez alkalmazkodva integrálódjanak az európai és a világpiacba egyaránt.

A vámok leépítése azonban a legtöbb országban csökkenő állami bevételeket és növekvő importot eredményezett. A vállalatok jelentős része csődbe ment, s a fokozódó külföldi verseny hatására a kompenzáció, amit az érintett déli országok az uniótól kaptak elhanyagolható volt. De hasonlóan elhanyagolható volt a térségbe áramló FDI is; Közép-Európához képest a mediterrán térség kevésbé volt vonzó a befektetők számára. Ebben közre-

játszott a térségre jellemző kiterjedt bürokrácia, a relatív (pl. Dél-kelet Ázsiához képest) magas munkabérek, de az eltérő kultúrától (és az iszlamisták esetleges térnyerésétől) tartó európai közgondolkodás is. A bizonyos kedvezményekhez jutó mezőgazdaság mellett talán a turizmus volt az a szektor, amely a leginkább ki tudta használni az Európa közelségéből adódó előnyöket.

Az elmúlt évek azonban tovább nehezítették a térség országainak, és ezen belül Tunéziának a helyzetét. Az európai kereslet exporttermékeik iránt visszaesett. Ugyanúgy az ide látogató turisták száma is. A nyersanyagok és az alapvető élelmiszerek világpiaci ára ugyanakkor, amelyekből jelentős részben Tunézia is exportra szorul, számottevően megrágult.

A munkanélküliségből adódó kilátástalanság, az emelkedő élelmiszerárak és megélhetési költségek által gerjesztett feszültség megrepesztette a korábban stabilnak tűnő társadalmi békét. Bár Tunézia viszonylag messze van Magyarországtól, a tunéziai zavargások ráirányítják a figyelmet egy olyan problémára, amelynek megfelelő kezelése Európa biztonsága miatt is egyre jelentősebbé válhat számunkra.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu honlapról